

Sygn. akt I ACa 1443/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Rojewska
Sędziowie:	SSA Tomasz Szabelski (spraw.) SSO del. Marta Witoszyńska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Olejniczak

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa(...) (...) **Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł.**

przeciwko (...), **Cypr**

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. akt I C 1384/11

1. oddala apelację,

2. zasądza od (...) (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. na rzecz (...), Cypr kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1443/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 8 listopada 2012r. w sprawie z powództwa (...) (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. przeciwko (...), Cypr o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, Sąd Okręgowy w Łodzi pozbawił wykonalności w części, tj. w zakresie kwoty 6.794.159,78 złotych należności głównej tytuł wykonawczy w postaci aktu notarialnego

z dnia 25 sierpnia 2008r. dobrowolnego poddania się egzekucji przez (...) (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. na rzecz (...), Cypr (Rep. (...)), któremu została nadana klauzula wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2008r., w sprawie o sygn.

akt II Co 3127/08 i oddalił powództwo w pozostałej części, a także nie obciążył powodowej spółki kosztami procesu od oddalonej części powództwa i nakazał ściągnąć od strony pozwanej (...), Cypr na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 66.000 zł tytułem części nieuiszczonej opłaty od pozwu i kwotę 5.037,18 zł tytułem części nieuiszczonych kosztów biegłego tłumacza sądowego.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne, a z których wynika, że aktem notarialnym z dnia 25 sierpnia 2008r. (Rep. (...)), zaopatrzonym w klauzulę wykonalności na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2008r., w sprawie o sygn. akt II Co 3127/08, strona powodowa dobrowolnie poddała się egzekucji na rzecz strony pozwanej (...)

z siedzibą w N., Cypr. Wierzytelność strony pozwanej stwierdzona tym aktem notarialnym wynosiła w sumie kwotę 10.334.251 zł.

W dniu 22 grudnia 2008r. strona pozwana (...) wszczęła na podstawie w/w tytułu wykonawczego przeciwko stronie powodowej postępowanie egzekucyjne z nieruchomości będącej własnością powodowej spółki, w sprawie o sygn. akt KM 3565/08 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Widzewa w Łodzi.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2009r. w sprawie o sygn. akt I Co 7/09 Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi przysądził na rzecz (...) własność nieruchomości dłużnika położonej w J., gmina A., składającej się z działki nr (...), położonej przy ul. (...) i działki gruntu nr (...), położonej przy ul. (...), o łącznej powierzchni 6,0824 ha, dla której w Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi prowadzona jest księga wieczysta nr (...), za cenę 3.540.091,22 zł, na poczet której została zaliczona część wierzytelności wynoszącej w sumie 10.334.251 zł, stwierdzonej aktem notarialnym z dnia 25 sierpnia 2008r. (Rep. (...)), zaopatrzonym w klauzulę wykonalności na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2008r. w sprawie o sygn. akt II Co 3127/08. Wcześniej wydane postanowienie o przybicu uprawomocniło się wobec niezaskarżenia go w ustawowym terminie.

Postanowieniem z dnia 14 maja 2010r. Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi zatwierdził w całości projekt planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji sporządzony postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Widzewa

w Łodzi z dnia 26 kwietnia 2010r. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi wskazał, że w podziale uczestniczy jedynie jeden wierzyciel, tj. (...), którego wierzytelność w kategorii 9 wynosi 10.334.378 zł (w planie podziału do wierzytelności głównej w wysokości 10.334.251 zł, została doliczona kwota 127 zł kosztów postępowania sądowego). Suma ulegająca podziałowi, w ramach podziału sumy uzyskanej z egzekucji stanowi kwotę 3.540.091,22 zł

i odpowiada cenie nabycia nieruchomości. Wierzyciel zaliczył na poczet ceny nabycia nieruchomości część swojej własnej wierzytelności, znajdującej pokrycie w cenie nabycia.

Strona powodowa złożyła skargę o wznowienie postępowania egzekucyjnego w sprawie egzekucyjnej Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Widzewa w Łodzi prowadzonego z wniosku spółki (...) z udziałem strony powodowej.

Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi odrzucił tę skargę o wznowienie postępowania egzekucyjnego postanowieniem z dnia 2 grudnia 2011r., a Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 9 marca 2012r. oddalił zażalenie na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania egzekucyjnego.

Strona powodowa złożyła wniosek o umorzenie zakończonego postępowania egzekucyjnego, jednak Komornik oddalił wniosek w tym przedmiocie, a skarga strony powodowej na tę czynność Komornika została oddalona postanowieniem Sądu Rejonowego dla Łodzi - Widzewa w Łodzi z dnia 23 kwietnia 2012r. W uzasadnieniu w/w postanowienia, Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi wskazał m. in., że „umorzenie postępowania egzekucyjnego może nastąpić jedynie w przypadkach wskazanych w ustawie, jednak pod warunkiem, że jest ono „czynne”. Tymczasem w niniejszej

sprawie postępowanie egzekucyjne zostało zakończone w dniu 12 stycznia 2011r., wobec czego Komornik zasadnie oddalił wniosek dłużnika o umorzenie postępowania egzekucyjnego”.

Wyrokiem z 6 września 2011r. Sąd Apelacyjny w Łodzi, w sprawie o sygn. akt I ACa 142/10, uznał za nieważną czynność dobrowolnego poddania się egzekucji przez powoda (dłużnika (...)) (...) and (...) na rzecz wierzyciela (...) objętego treścią aktu notarialnego z dnia 25 sierpnia 2008r. Rep. (...)opatrzonego klauzulą wykonalności na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi

- Śródmieścia w Łodzi z dnia 25 sierpnia 2008r. (sygn. akt II Co 3127/08).

W postępowaniu egzekucyjnym, które było prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Widzewa w Łodzi pod sygn. akt KM 3565/08, została wyegzekwowana część wierzytelności z tytułu wykonawczego (aktu notarialnego z dnia 25 sierpnia 2008r., Rep. A 5906/2008) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności na mocy postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2008r.

w sprawie o sygn. akt II Co 3127/08, tj. kwota 3.540.091,22 zł - poprzez prawomocne przysądzenie na rzecz strony pozwanej własności nieruchomości dłużnika w J., za zaliczeniem części wierzytelności wynoszącej w sumie 10.334.251 zł na poczet ceny

w wysokości 3.540.091,22 zł.

Gdyby jednak strona pozwana miała taką wolę i strona powodowa posiadała inne składniki majątkowe, to formalnie rzecz biorąc istniałaby potencjalnie możliwość wyegzekwowania reszty wierzytelności z tytułu wykonawczego.

W pozostałej części natomiast nadal istnieje ta wierzytelność.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy w znacznej części uwzględnił wytoczone powództwo, pozbawiając przedmiotowy tytuł wykonawczy wykonalności

w części, tj. w zakresie kwoty 6.794.251 złotych. Sąd uznał bowiem – co było bezsporne – że w tym zakresie nie doszło do wyegzekwowania stwierdzonego kwestionowanym tytułem wykonawczym świadczenia, a zatem istniała możliwość pozbawienia tego tytułu wykonawczego wykonalności we wskazanym zakresie. Tym bardziej, że strona pozwana potwierdziła, że nie wyklucza podjęcia wobec powodowej spółki czynności egzekucyjnych w przyszłości na podstawie kwestionowanego tytułu. Podstawę uwzględnienia wytoczonego powództwa opozycyjnego we wskazanym zakresie stanowiła natomiast wynikająca z treści prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 września 2011r. okoliczność w postaci stwierdzenia nieważności czynności prawnej z dnia 25 sierpnia 2008r. poddania się przez powodową spółkę egzekucji w trybie art. 777 kpc, dokonanej w formie aktu notarialnego, zaopatrzonego następnie postanowieniem Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z dnia 26 listopada 2008r. w klauzulę wykonalności. Wskutek bowiem powołanego rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego nie ulega wątpliwości, że powodowa spółka – dłużniczka wykazała istnienie opisanej w art. 840 § 1 pkt 2 kpc podstawy domagania się pozbawienia kwestionowanego tytułu wykonawczego wykonalności (po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane).

W przedmiocie kosztów procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 kpc, nie obciążając strony powodowej kosztami postępowania od oddalonej części powództwa, zaś na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych obciążył stronę pozwaną częścią kosztów sądowych proporcjonalnie co zakresu, w jakim pozwana przegrała niniejszy spór.

Powodowa spółka zaskarżyła powyższy wyrok apelacją **w części oddalającej zgłoszone powództwo, tj.** co do kwoty 3.540.091,22 zł, zarzucając naruszenie prawa:

I. **procesowego**, w szczególności art. 365 § 1 kpc w świetle, którego orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i Sąd, który je wydał, lecz również inne Sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby, a w konsekwencji pominięcie, że w kontekście prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 6 września 2011r., sygn. I ACa 142/10 czynność prawna, a co za tym idzie cały tytuł egzekucyjny w postaci aktu notarialnego z dnia 25 sierpnia 2008r. jest dotknięty nieważnością bezwzględnie z mocy

samego prawa (*ipso iure*) i ww. nieważność datuje się od początku (*ab initio, ex tunc*), tzn. od chwili dokonania tej czynności;

II. **naruszenie prawa materialnego**, tj. art. 58 i 83 kc, poprzez jego niezastosowanie, tj. pominięcie okoliczności, że czynność prawna dobrowolnego poddania się egzekucji przez (...) (...) sp. z o. o. w Ł. na rzecz (...) z siedzibą w N. **w kontekście prawomocnego rozstrzygnięcia zawartego w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 6 września 2011r.**, sygn. I ACa 142/10 jest dotknięta nieważnością bezwzględną w całości i od początku.

W konkluzji apelująca wniosła o zmianę kwestionowanego wyroku w zaskarżonej części, poprzez pozbawienie wykonalności przedmiotowego wyroku również w pozostałej części tj. także w zakresie kwoty 3.540.091,22 zł należności głównej.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Podniesione w zgłoszonym środku odwoławczym zarzuty obraży zarówno prawa procesowego, jak i materialnego są chybione. Wbrew bowiem stanowisku powodowej spółki, mając właśnie na względzie treść art. 365 § 1 kpc, definiującego granice prawomocności materialnej orzeczeń sądów, Sąd Okręgowy trafnie uwzględnił wytoczone powództwo

w znacznej części, tj. w zakresie 6.794.159,78 złotych, pozbawiając kwestionowany tytuł wykonawczy wykonalności we wskazanym zakresie, w jakim nie doszło jeszcze do „konsumpcji” kwestionowanego tytułu wykonawczego, tj. wyegzekwowania stwierdzonego nim obowiązku świadczenia.

W świetle bowiem treści art. 365 § 1 kpc orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadku w ustawie przewidzianym także inne osoby. W konsekwencji, skoro wyrokiem z dnia 6 września 2011r., wydanym w sprawie o sygn. I ACa 142/10, Sąd Apelacyjny w Łodzi ustalił, że czynność prawna z dnia 25 sierpnia 2008r. w postaci dobrowolnego poddania się przez powodową spółkę egzekucji w trybie art. 777 § 1 pkt 4 kpc jest dotknięta nieważnością bezwzględną, a zatem w całości i od początku, to bez wątplenia w zakresie, w jakim ów tytuł wykonawczy nie został jeszcze zrealizowany uwzględnienie powództwa opozycyjnego było możliwe i zasadne. Niedopuszczalnym natomiast było uwzględnienie zgłoszonego żądania w zakresie, w jakim doszło już do realizacji tego tytułu, a postępowanie egzekucyjne w tym zakresie zostało już zakończone, co jasno, czytelnie i konsekwentnie wyraził Sąd I instancji, odwołując się m. in. do ugruntowanego w tym względzie poglądu wyrażonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego z 17.11.1988r., I CR 255/88 LEX 8929; wyrok z dnia 20.01.1978r., III CKN 310/77, niepubl.; wyrok z dnia 24 czerwca 1997r., III CKN 41/97, niepubl.; wyrok z dnia 14.05.2010r., II CSK 592/09, LEX nr 677750; wyrok z dnia 4 kwietnia 2002r., I PKN 197/01, Wokanda nr 12 z 2002r., s. 27).

W zakresie, w jakim tytuł wykonawczy został już zrealizowany utracił on już bowiem swoją wykonalność (moc bycia zrealizowanym w toku postępowania egzekucyjnego),

a zatem jego wykonalność wygasła i w takim przypadku nie zachodzi już możliwość pozbawienia go przymiotu, jakiego już nie posiada. Zatem skoro kwestionowany tytuł wykonawczy został w zakresie kwoty 3.540.091,22 zł wykonany w toku zakończonego postępowania egzekucyjnego, w wyniku którego prawomocnie przysądzono na rzecz strony pozwanej prawo własności określonej nieruchomości dłużniczki – powodowej spółki za zaliczeniem części stwierdzonej owym tytułem wierzytelności wynoszącej w sumie 10.334.251 złotych na poczet ceny wnoszącej wskazaną kwotę, to w tym zakresie – choćby przez wzgląd na zasadę pewności obrotu i stabilność prawa – uwzględnienie żądania powodowej spółki było niemożliwe.

W tym miejscu trzeba również wyraźnie podkreślić, że ocenie Sądu Apelacyjnego

w toku postępowania o sygn. akt I ACa 142/10 podlegała jedynie ważność czynności prawnej w postaci poddania się przez powodową spółkę egzekucji w trybie art. 777 § 1 pkt 4 kpc, nie zaś ewentualny materialno-prawny obowiązek spełnienia przez powódkę konkretnego świadczenia na rzecz pozwanej. Z faktu stwierdzenia nieważności czynności prawnej

w posatci poddania się egzekucji określonego świadczenia nie wynika bowiem automatycznie nieważność, czy brak konkretnej wierzytelności, a jedynie brak podstawy do dochodzenia jej w oparciu o ów szczególny, pozasądowy tytuł egzekucyjny.

Mając powyższe na uwadze, Sąd I instancji trafnie stwierdził, że w analizowanym przypadku powódka zdołała wykazać istnienie opisanej w art. 840 § 1 pkt 2 kpc podstawy wytoczonego powództwa opozycyjnego, tj. że po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie nie może być egzekwowane na podstawie kwestionowanego tytułu wykonawczego.

Odnosząc się natomiast do nietrafnych rzutów obrazy prawa materialnego (art. 58 kc i art. 83 kc) należy podnieść, że w świetle ugruntowanego orzecznictwa sądów nie ulega wątpliwości, że orzeczenie ustalające – stwierdzające nieważność określonej czynności prawnej ma charakter deklaratoryjny. Dlatego nie jest prawidłowe formułowanie przez sąd wyroku ustalającego nieważność czynności prawnej jako wyroku „uznającego czynność prawną za nieważną” albo „unieważniającego czynność prawną”. Zatem jeżeli powód powołuje się na nieważność umowy z mocy samego prawa (art. 58 kc) żądanie takie, choćby zostało nazwane żądaniem „o unieważnienie umowy”, w rzeczywistości jest żądaniem ustalenia (stwierdzenia) nieważności tej umowy na podstawie art. 189 kpc (wyrok SA

w Warszawie 9.02.1999, I ACa 1105/98, opubl. w Apel. W-wa 1999/4/40). Zaś skoro nieważność jest najostrejszą sankcją wadliwej czynności prawnej, to istotnie jest to skutek, który występuje z mocy prawa, a więc bez potrzeby zajścia jakichkolwiek dalszych zdarzeń, co oznacza, że nie trzeba tej czynności obalać, jak również, że niepotrzebne jest ani składanie oświadczeń woli przez strony ani wydawanie przez sąd konstytucyjnego orzeczenia. Dopuszczalne jest natomiast żądanie ustalenia nieważności w drodze odpowiedniego powództwa na podstawie art. 189 kpc w zw. z art. 58 § 1 kc (wyrok NSA w Warszawie z 30.01.2009r., II FSK 1544/07, opubl. w LEX nr 478560).

Niemniej okoliczność, że czynność prawna powodowej spółki z dnia 25 sierpnia 2008r. w postaci poddania się egzekucji w trybie art. 777 § 1 pkt 4 kpc w formie przedmiotowego aktu notarialnego, jako bezwzględnie nieważna, a zatem in pleno i ab initio nie uzasadnia sama przez się trafności w całości zgłoszonego żądania. Tym bardziej, że powódka mogła i powinna była – jak celnie wskazał Sąd I instancji – wszelkimi dostępnymi środkami prawnymi od początku próbować wstrzymać prowadzoną egzekucję, inicjując choćby postępowanie o ustalenie nieważności tej czynności prawnej i w efekcie już wówczas próbować pozbawić kwestionowany tytuł wykonawczy wykonalności w pełni, tj. w zakresie, w jakim posiadał on ów przymiot wykonalności. Natomiast wobec utraty tego waloru przez kwestionowany tytuł wykonawczy wskutek jego częściowego zrealizowania w toku postępowania egzekucyjnego, żądanie powodowej spółki w tym zakresie było spóźnione i niedopuszczalne i jako takie podlegało w zakresie kwoty 3.540.091,22 zł oddaleniu.

Dodatkowo wobec argumentów strony powodowej zgłoszonych w piśmie określonym jako „uzupełnienie apelacji” należy podnieść, że postępowanie egzekucyjne, w toku którego przysądzono na rzecz strony pozwanej własność przedmiotowej nieruchomości zostało zakończone i nie ma możliwości jego wznowienia. Natomiast korespondencja sądowa do strony powodowej w toku tego postępowania była kierowana dla powodowej spółki na wskazany przez dłużniczkę adres, który uległ zmianie dopiero po zakończeniu tego postępowania w drugiej połowie 2009r., a zatem nie mógł mieć znaczenia z punktu widzenia poprawności doręczeń. Tym bardziej, że to strona ponosi ryzyko ewentualnych nieprawidłowości wskazania adresu do korespondencji. Nadto okoliczność, kto faktycznie odbierał przedmiotową korespondencję jest aktualnie – z punktu widzenia istoty niniejszego postępowania – bez znaczenia. Poza tym – abstrahując nawet od oceny prawidłowości doręczeń – należy podkreślić, że od maja 2009r. powodowa spółka wiedziała, że zapadło niekorzystne z jej punktu widzenia postanowienie w przedmiocie przysądzenia własności rzeczonyj nieruchomości i mogła podejmować wówczas stosowne kroki prawne w celu ewentualnego wzruszenia tego rozstrzygnięcia, zwłaszcza jeśli istotnie zachodziły jakiegokolwiek uchybienia natury formalnej. Zatem obecnie nie może

skutecznie podnosić, że została pozbawiona możliwości obrony swoich praw, czy też, iż w jej ocenie postępowanie egzekucyjne jest nadal czynne, gdyż owo postanowienie w przedmiocie przysądzenia własności nie uprawomocniło się wskutek wadliwego doręczenia.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 385 kpc, Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako bezzasadną.

W przedmiocie kosztów procesu, na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i art. 391 § 1 kpc oraz § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 7 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.), Sąd Apelacyjny zasądził od powodowej spółki na rzecz strony pozwanej kwotę 5.400 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.